

Sociale media en Orthodoxie

Culturele, intellectuele en kerkelijke vrijheid op Russisch internet

Op politiek niveau is het Rusland van Poetin en Medvedev een oligarchie, een éénpartijstaat. Je lijkt er ongestraft verkiezingen te kunnen vervalsen. Maar op cultureel, intellectueel en kerkelijk niveau is er wel vrijheid.

Daarom is de situatie van nu toch beter dan tijdens de Sovjet-Unie. Deze vrijheid kun je ontdekken via het internet. Een inspirerend voorbeeld hiervan is de website www.psmb.ru.

Dat is de website van de beweging 'Preobrazjenskoje sodroezjestvo malych pravoslavnych bratsv'. Je kunt dat vertalen met 'Vriendschapsverband van kleine Orthodoxe broederschappen toegewijd aan het feest van de Gedaanteverandering'.

Het begin ligt al rond 1965. Joeri Kotsjtkóv ontdekt dan het christelijke geloof en wordt later priester in de Russisch-orthodoxe Kerk. Hij neemt daarbij de naam vader Geórgi aan. In de regio Moskou zet hij, geholpen door veel vrijwilligers, catecheseprojecten op, die meestal dienen als voorbereiding op een doop. Vanaf 1985 kan dit legaal en in het openbaar gebeuren. Meer dan 10.000 mensen nemen in de loop der jaren daaraan deel! Ze vormen ook buiten Moskou kleine informele groepen. Centraal staat steeds: voorlichting over het geloof, deelname aan de liturgie en sociaal werk. "We konden gebruik maken van een uniek moment in de geschiedenis van ons land en ons volk. Het werd mogelijk en het was noodzakelijk. Maar we begrepen dat het zwaar zou worden", zegt vader Georgi hierover op de site.

In de jaren '90 krijgen vader Georgi en zijn vrienden vier parochies in Moskou, die ze van de grond af opbouwen. In die parochies worden enkele vernieuwingen doorgevoerd. De priester bidt een deel van zijn gebeden hardop, er is volkszang, er wordt goed gepreekt en het evangelie wordt altijd (ook) in modern Russisch



Foto van de website: Doopplechtigheid tijdens laatste Russische kerst, 7 januari 2012, o.l.v. vader Georgi Kotsjtkóv, rechts in beeld.

gelezen. Vooral op het laatste punt ontstaan moeilijkheden met de kerkelijke overheid. Vader Georgi wordt weggestuurd. Zijn volgelingen worden sindsdien in sommige bisdommen gewantrouwd. Men noemt die jaren de periode van vervolging. Maar de vriendengroepen blijven bestaan en gaan door met hun activiteiten. Ze werken een beetje zoals bij ons Taizé-groepen optreden in hun plaatselijke kerkgemeenschap. Ze vergelijken zichzelf ook wel met de orden en congregaties in de Rooms-katholieke Kerk. De tegenstanders noemen hen - naar hun inspirator - wel de 'Kotsjtkóvi'.

Doelstellingen ~ De uitgangspunten van het vriendschapsverband zijn: betrokkenheid op de Kerk, persoonlijke (informele) en niet-hiërarchische benadering, verantwoordelijkheid, dienstbaarheid en inzet voor voortdurende vernieuwing van het kerkelijke leven. Hieruit

vloeit het volgende voort:

- Men werkt in grotere of kleinere plaatselijke groepen als vrienden samen.
- Men legt in woord, daad en levenswijze getuigenis af van 'Gods Koninkrijk'.
- Men leeft eenvoudig en nederig naar Christus toe en probeert een kerkelijke eenheid tot stand te brengen.
- Men probeert te leven vanuit liturgische en 'eucharistische' vernieuwing.
- Men verzet zich vanuit de gedachte van de *sobornostj* tegen fundamentalisme, klerikalisme, nationalisme, modernisme en conformisme. Men verzet zich tegen de politisering van het kerkelijke leven in Rusland.

Inhoud - Opvallend is het lekenkarakter van de beweging. Belangrijk is de deelname aan het lokale kerkelijke en liturgische leven, waarbinnen de priester uiteraard als voorganger een grote rol speelt. Maar binnen de eigen beweging is geen sprake van een speciale rol voor priesters. De plaatselijke groepen zijn autonoom, maar hebben wel een landelijk overleg. Dat overleg heeft in 1997 en opnieuw in 2008 een beginselverklaring opgesteld, die hierboven is samengevat.

De site biedt veel materiaal ten behoeve van voorlichting en catechese voor volwassenen en kinderen. Opvallend is dat er discussie gevoerd wordt over enkele grote maatschappelijke ethische problemen, vooral over abortus en over de doodstraf. Rusland kent jaarlijks ruim 4 miljoen abortussen. De fles is het enige voorbehoedsmiddel, wordt wel cynisch gezegd. Op dit moment geldt in Rusland een moratorium op de doodstraf. Gevolg is dat ruim 200 zware criminelen onder zeer slechte omstandigheden wachten op wat komen gaat. Geen standpunten dus, maar discussies. Verder is opvallend dat de site zowel officiële als kritische standpunten weergeeft die leven binnen de Russisch-orthodoxe Kerk. Onder het kopje 'actueel' vind je aankondigingen van lezingen en conferenties, waaraan ook buitenlanders deelnemen. Het woord oecumene komt niet voor op de site, wel het streven naar eenheid onder de christenen. Aan een aantal activiteiten nemen daadwerkelijk rooms-katholieken en protestanten deel. Opvallend is het anti-ideologische en apolitieke karakter van de beweging. Men is niet geïnteresseerd in de symfonie tussen kerk en staat of in het ideaal van het 'heilige Rusland'. De politiek van Poetin en Medvjedev en de oppositie

daartegen zijn geen thema's.

Inspiratie uit de geschiedenis - Je vindt op deze site veel interessant materiaal over de recente Russische kerkgeschiedenis. Centraal staat de periode, die 'de zilveren periode van de Russische cultuur' wordt genoemd: de periode tussen 1860 en 1920. De Russisch-orthodoxe Kerk vormde een onderdeel van die opleving: de bewegingen van de staretsen, initiatieven op het gebied van organisatie, onderwijs, theologie en sociaal werk. Deze ontwikkeling werd bevestigd op de bisschoppensynode van 1917/1918, die probeerde de Orthodoxe Kerk opener, zelfstandiger en actiever te maken. Centraal stond het ideaal van de *sobornostj*, wat je kunt vertalen met 'gezamenlijkheid' of 'conciliariteit'. Alle gelovigen vormen samen de Kerk en moeten dus een status krijgen binnen die Kerk. Maar de communistische revolutie brak deze 'Russische lente' bruusk af. Alleen in de emigratie kon men een praktisch vervolg geven aan deze synode. De 'winter', de terreur die volgde, krijgt eveneens veel aandacht: het lot van orthodoxe gelovigen, die door de communisten en de fascisten vermoord zijn of die onder moeilijke omstandigheden hebben door-gewerkt en overleefd.

Deze kritische herinneringen vormen het historische fundament van de kerkelijke herleving, die men voorstaat. Dat heeft ook wel enig resultaat opgeleverd. De orthodoxe bisschoppen hebben in het jaar 2000 een groot aantal van deze 'nieuwe martelaren en belijders van de 20^e eeuw' heilig verklaard. En de staat heeft onlangs 14 december aangewezen als de nationale herdenkingsdag voor de 'slachtoffers van de politieke repressie'. In enkele Russische steden zijn sindsdien monumenten opgericht, worden tentoonstellingen geopend of bidt men op die dag een panachida (gedachtenisdienst). Video-opnames hiervan kun je op de site bekijken. Men gaat dus terug naar de bronnen van het kerkelijk leven, naar het verleden. Maar men is niet nostalgisch. Men leeft ook in het heden met de vragen die de samenleving van nu aan de gelovigen stelt. Men wil geloof en leven met elkaar verbinden. De website is daarbij een belangrijk communicatiemiddel. Op de 'startpagina' kun je kiezen tussen Russisch of Engels. Toch eens proberen! Maar de Engelse afdeling doet het nog niet. Jammer. Je moet dus het Russisch goed beheersen om toegang te krijgen tot deze rijke bron van informatie. (PBrS)